

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. Mw. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Inlichtingen bij: Veerle Hessels
Ons kenmerk: 2019-079

Bezoekadres

Boerhaavelaan 14
2713 HX Zoetermeer

Postadres

Postbus 79
2700 AB Zoetermeer

Kantoor 079 361 77 47

E-mail nvvb@nvvb.nl

Website www.nvvb.nl

Datum	Onderwerp
2-10-2019	Adviesaanvraag over het ontwerp-wetsvoorstel Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten

Geachte mevrouw Ollongren,

Graag gaan wij, de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (hierna: NVVB), in op uw adviesaanvraag over het ontwerp-wetsvoorstel 'Tijdelijke experimentenwet nieuwe stembiljetten' (uw kenmerk: 2019-0000435336) (hierna: het wetsvoorstel).

Allereerst willen wij aangeven dat wij groot voorstander zijn van elke vorm van experiment ter verbetering en vernieuwing van het Nederlandse stemproces. Hierbinnen past ook dit wetsvoorstel. De NVVB pleit al geruime tijd voor het invoeren van een nieuw model stembiljet. Wij zijn namelijk van mening dat een handzamer stembiljet zowel de snelheid als de nauwkeurigheid van het vaststellen van de verkiezingsuitslagen kan bevorderen en dat het in potentie ook de toegankelijkheid kan vergroten voor kiezers met een verstandelijke of lichamelijke beperking. De invoering van een handzaam stembiljet is één van de pijlers van de Verkiezingsagenda 2021 van NVVB en VNG.¹

De NVVB staat dan ook overwegend positief tegenover het wetsvoorstel. Hieronder brengen wij graag enkele aandachtspunten naar voren. Wij verzoeken u onderstaande punten te betrekken bij de behandeling van dit wetsvoorstel. Onze reactie is onder andere tot stand gekomen door de inbreng van gemeenten en afgestemd met de VNG.

¹ Verkiezingsagenda 2021, NVVB en VNG.
[https://nvvb.nl/media/cms_page_media/620/Verkiezingsagenda%202021%20\(versie%2010042018\).pdf](https://nvvb.nl/media/cms_page_media/620/Verkiezingsagenda%202021%20(versie%2010042018).pdf)

Twee modellen stembiljetten

In het wetsvoorstel worden twee typen stembiljetten beschreven waarmee de experimenten plaats gaan vinden. Bij model 1 gaat het om een stembiljet per partij met de namen van de kandidaten. Model 2 is een stembiljet met partijen en kandidaatnummers. De NVVB ondersteunt het voorstel om met zowel model 1 als model 2 te gaan experimenteren. Op voorhand kunnen we een lijst met mogelijke uitvoeringsproblematiek op gaan halen, maar dat willen wij juist niet doen. Door te gaan experimenteren met beide biljetten kunnen we gezamenlijk achter veel waardevolle informatie komen. Eventuele uitvoeringsproblematiek en problemen voor gemeenten, stembureauleden en/of kiezers zullen tijdens het experiment naar voren komen. Op basis van deze ervaringen kunnen alle betrokken partijen een afgewogen keuze maken voor een van de modellen.

Daarnaast zijn wij positief gestemd over model 1 en 2 omdat in beide gevallen de stembiljetten elektronisch telbaar zijn met scanapparatuur. Tijdens de herindelingsverkiezingen in november 2018 zijn hier tests mee uitgevoerd.

Termijn

De looptijd van 10 jaar, zoals benoemd in artikel 11 van het wetsvoorstel, vinden wij te lang. De reden die wordt genoemd voor deze lange duur is om te voorkomen dat de experimentenwet tussentijds moet worden verlengd. Maar een looptijd van 10 jaar betekent ook dat we de lastenverlichting voor stembureauleden en gemeenten met 10 jaar uitstellen. De NVVB is van mening dat dit een slechte zaak is en het gemeenten opzadelt met bezettingsproblemen van stembureaus door een sterk verouderde manier van werken op de stembureaus en het voorstel hierbij weinig ambitie uitstraalt. In een periode van 5 jaren zijn alle verkiezingen (minstens) één keer de revue gepasseerd en hebben er voldoende experimenten plaats kunnen vinden om een weloverwogen beslissing te nemen.

De NVVB verzoekt de minister te onderzoeken hoe de termijn van experimenteren zo kort mogelijk gehouden kan worden, bijvoorbeeld door te stimuleren dat gemeenten op grote schaal meedoen aan het experiment. Wij denken hier graag over mee en hebben een aantal kanalen om het experiment bij gemeenten onder de aandacht te brengen.

Elektronisch tellen

De looptijd van 10 jaar heeft nog een zeer hinderlijk gevolg. In de memorie van toelichting staat beschreven dat het kabinet pas stappen wil gaan zetten met elektronisch tellen als uit de experimenten met de nieuwe stembiljetten is gebleken dat de kiezers overweg kunnen met een nieuw stembiljet. Met een snelle rekensom voorzien wij dat dit betekent dat er pas vanaf 2031 wettelijk geëxperimenteerd kan worden met elektronisch tellen. Het is onwenselijk om deze ontwikkeling met ruim een decennium uit te stellen. Wij dringen er dan ook op aan om dit standpunt te herzien. De looptijd van dit wetsvoorstel zal verkort kunnen worden en/of er kan reeds begonnen worden met experimenteren met elektronisch tellen tijdens het experiment met de nieuwe stembiljetten, met een maximaal termijn van 5 jaar na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel.

Keuzevrijheid gemeenten

Volgens artikel 2 van het wetsvoorstel kan de minister, na instemming van de desbetreffende gemeenteraad, een gemeente aanwijzen om mee te doen met het experiment. Er is geen uitspraak te vinden die erop wijst dat een gemeente zelf

een keuze heeft of er geëxperimenteerd wordt met model 1 of 2. De NVVB is van mening dat deze beslissing bij de gemeenteraad hoort te liggen, niet bij het ministerie. Daarnaast staat in het wetsvoorstel dat de deelnemende gemeenten met alle stembureaus moeten mee doen aan het experiment. Dit maakt het voor grotere gemeente zeer lastig om mee te doen aan het experiment voor stembiljet model 1. Daarnaast kan een keuzevrijheid bijdragen aan een grotere deelname aan het experiment.

Betrokkenheid gemeenten

Wij verzoeken u de gemeenten (i.c. NVVB/VNG) intensief te betrekken bij het verdere proces van dit wetsvoorstel. Deze betrokkenheid geldt voor het ontwikkelen van voorlichtingsmateriaal en instructies voor stembureauleden en kiezers, voor beide modellen stembiljetten. Wij hebben praktische ervaring op dit gebied en delen deze kennis graag. Daarnaast worden de wij graag betrokken bij de uitwerking van de mogelijke impact op de uitvoering van verkiezingsprocessen. Deze punten staan benoemd op de laatste pagina's, zoals over de inrichting van de stembureaus en de opmaak van de stempassen, maar zijn nog erg vaag. Het is belangrijk dat deze voorschriften voorafgaand aan de aanmelding bekend zijn bij de gemeenten.

Toevoegingen:

- Wij raden aan om de doelstellingen van het experiment scherp te formuleren. Op deze manier kan gedurende het experiment worden gemonitord en geëvalueerd.
- Benoem ook de prioriteit van de beoogde doelstellingen. Bijvoorbeeld of het belangrijker is dat het stembiljet elektronisch telbaar is of dat het de toegankelijkheid voor bijzondere doelgroepen vergroot. Dat is van belang bij het vergelijken van de twee modellen. Hier denken wij graag over mee.
- Er wordt niet duidelijk vermeld welke vergoeding gemeenten krijgen bij deelname aan het experiment
- In artikel 4 staat beschreven dat de minister de voorzieningen aanwijst die bij een experiment gebruikt worden. Hierbij gaat het onder andere om de mal als hulpmiddel voor blinde of slechtziende kiezers. Het lijkt ons onnodig dat een dergelijke voorziening wordt toegewezen door de minister. Dit is de keuze en verantwoordelijkheid van de gemeenten.

Mocht deze brief nog vragen oproepen dan zijn wij graag bereid deze toe te lichten.

Hoogachtend,

Namens het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken

S.A.J. Rijsdijk
Voorzitter